

Gerhardsen godkjente 100388 Baltikum-anneksjonen

OSLO: Norske myndigheter hevder at Norge aldri anerkjente Stalins anneksjon av Baltikum. Men i UD's støvete arkiver finnes et dokument som ifølge professor Torkel Opsahl viser at Norge i 1959 gjorde akkurat det.

HA: NINA SANDÅS

Utenriksledelsens Baltikum-politikk hviler etter det Arbeiderbladet erfarer på falske forutsetninger. En traktat som Gerhardsen-regjeringen inngikk med Sovjetunionen i 1959, torpederer ifølge Opsahl påstandene om at Norge ikke anerkjente Sovjet-anneksjonen av de baltiske stater.

FULLT UT OG ENDELIG

Traktaten slår fast at Norges og Sovjetunionens regjeringer er ledet av ønsket om fullt ut og endelig å ordne de gjensidige økonomiske, eiendoms- og andre krav som gjelder den Latviske, Litauiske og Estniske Sovjetiske Sosialistiske og den Karelske Autonome Sovjetiske Sosialistiske Republik.

SKAPER RETTSTVIRKNING

Professor Torkel Opsahl, en av Norges få folkeretts eksperter, visste ikke om eksistensen av den norsk-sovjetiske overenskomsten, som etter hans mening skaper en rettsvirkning og som innebærer en rettslig anerkjennelse av sovjetisk overhøyhet i Baltikum.

— Norge har på flere måter gjennom sitt forhold til Sovjetunionen stilltiende anerkjent annekteringen av de baltiske stater. Denne avtalen bare bekrefter det. Det går sikkert an å drive flisespikkeri og si at traktaten ikke innebærer anerkjennelse. Men Norges regjering har forholdt seg til Sovjetunionens som representant for disse republikkene. Og man har gitt uttrykk for at Norge på det tidspunkt mente at Sovjetunionen var rette vedkommen-

de for å disponere over det fantes i Estland, Lettland og Latvia, sier professor Opsahl.

Avtalen ble undertegnet på vegne av Einar Gerhardsens regjering av Norges Moskva-ambassadør O. C. Gundersen og på sovjetisk side av minister P. D. Orlov i Moskva i september 1959.

I FAVØR AV SOVJET

Utenriksdepartementets folkeretts ekspert, professor Carl August Fleischer, oppfatter ikke traktaten som en folkerettslig bindende anerkjennelse, slik hans jus-kollega gjør. Men etter hans mening er den formulert på en måte som forutsetter sovjetisk overhøyhet over de baltiske stater, som jo omtales som sosialistiske sovjetrepublikker.

Uvitende Bondevik

OSLO: Tidligere utenriksminister Bondevik kjente ikke til Sovjet-avtalen da han fastla den nye norske politikk overfor Baltikum.

Avtalen fra 1959 innebærer at Norge kan ha anerkjent den sovjetiske overhøyhet i Baltikum. Den nåværende ledelsen i UD vil ikke kommentere saken nå.

— Det er oppsiktsvekkende dersom Norge, i likhet med Sverige, skulle ha anerkjent Stalins anneksjon, sier Bondevik, som mener UD må vurdere dokumentet for å finne den korrekte tolkningen.

Etter års glemsel dukket Baltikum opp i norsk politikk for et par år siden, med økende nasjonalisme i de baltiske land og med appeller om støtte fra Norden. Utenriksminister Kjell Magne Bondevik og statsminister Jan P.

Syse fikk det våknende Baltikum i fanget da Litauens statsminister Kazimiera Prunskiene kom på norgesbesøk i fjor vår.

TJA-LINJE

Bondevik og Syse valgte en tjaline overfor Baltikum, en linje Gro Harlem Brundtland og Thorvald Stoltenberg har holdt fast ved. På den ene side kunne man ikke anerkjenne de baltiske stater som selvstendige nasjoner. På den annen side hevdet man at Norge i motsetning til Sverige aldri hadde anerkjent den sovjetiske anneksjon av Litauen, Latvia og Estland. Slik kunne man holde seg inne med begge parter.

UD BØR VURDERE

— Dokumentet er helt ukjent for meg. Jeg baserte min politikk på de opplysninger jeg fikk i departementet, og det var at vi aldri hadde anerkjent den sovjetiske anneksjonen, sier tidligere utenriksminister Kjell Magne Bondevik til Arbeiderbladet.

Den nåværende utenriksledelsen ønsker ikke å kommentere avtalen før den er studert nærmere.

— Vi vil heller komme tilbake til saken, sier UD's pressetalsmann Bjørn Blokhus.

GODKJENT: Einar Gerhardsens regjering godkjente i 1959 at Sovjetunionen har herredømmet over Baltikum. ARKIVFOTO